

BOSHLANG'ICH SINFLARGA DARS O'TISH METODIKASI

Mustafoyeva Fotima Bekmurodovna

Navoiy shahar 2-umumta'lim maktabi

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7543809>

Annotatsiya: Ushbu maqoladan shularni bilib olish mumkinki, bunda hozirgi vaqtda ta'lim metodikasini o'tish jaraenlari, interfaol metodlardan foydalanish va ularning o'quvchilarga ta'siri shuningdek, anchagina foydasi tegishi haqida so'z yuritilgan

Kalit so'zlar: metodika, interfaol metodlar, metodlar, zinama-zina metodi, nazariy ta'limot, kompyuter modellashtirish, ko'nikmalar, pedagogik texnologiyalar.

KIRISH . Metod (yunoncha "metodos"- bilish yoki tadqiqot yo'li, nazariya, ta'limot) -voqelikni amaliy va nazariy egallash, o'zlashtirish, o'rganish, bilish uchun yo'l-yo'riqlar, usullar majmuasi, falsafiy bilimlarni yaratish va asoslash uchun yaratilgan usullarda biridir. Metodning kelib chiqish tarixi kishilarning amaliy faoliyatiga borib taqaladi. Biror ishni bajarish metodikani egallagan kishi shu ishni boshqalarga nisbatan oson, tez va soz bajara oladi. Metodikani egallamagan inson esa bu ishni bajarish uchun ko'p vaqt va kuch sarflaydi. Metodlar haqidagi ta'limot fanda metodologiya deb ham ataladi. Inson dastlab atrofdagi narsa va hodisalarni kuzatish, ularni bir-biriga taqqoslash, o'xshatish, farq qilish asosida voqelik haqida bilimlarini to'plab borgan. Voqelik haqidagi fanlar rivojlanishi bilan fanlarda qo'llaniladigan yo'l-yo'riqlar, metodlar ham takomillashib borgan. Fanning amaliy yani (empirik) va nazariy metodlari vujudga keldi. Fan metodlarining asosiy mazmunini amaliyotda sinalgan ilmiy nazariyalar tashkil etadi. Har qanday ilmiy nazariya mohiyati jihatidan metod funksiyasiga egadir.

ASOSIY QISM . Metod o'z navbatida, yangi ilmiy nazariyalar va qonuniyatlarning ochilishiga vosita bo'ladi. Har qanday ilmiy kashfiyotlarga nisbatan olimning biror yangilikni kashf qilishda qo'llagan ilmiy metodi ko'proq ahamiyatga egadir, chunki boshqa kashfiyotchilar ham shu olim qo'llagan ilmiy metodga tayanib ko'plab kashfiyotlarni ochishi mumkin. O'rta Osiyo olimlaridan Forobiy, Xorazmiy, Beruniy, Ibn Sino va boshqa fan metodlarini rivojlantirganlar. Xorazmiy olimlarni uchga bo'lib, ularning bir qismi ilmiy kashfiètlarni ochishda qo'llaniladigan yo'l-yo'riq va usullarni ishlab chiqib boshqa olimlarning ilmiy izlanishlarini osonlashtiradi, deb yozganida, aynan shu metodlarni ishlab chiquvchi olimlarni nazarda tutgan. Yaqin davr Yevropa faylasuf olimlari ham M. Taraqqiyotiga salmoqli hissa qo'shishdi. F. Bekon, G. Galiley, R. Dekart, G. Leybnits

singari faylasuflar metodlar haqida 'maxsus asarlar ham èzishdi. Hozirgi zamon fanlarida ko'plab umumiy, xususiy ilmiy metodlar qo'llaniladi. Ayniqsa, keyingi asrda modellashtirish va matematik metodlarning yangi shakllari rivojlandi, kibernetik modellashtirish va kompyuter modellashtirish metodlari jamiyatning qariyb barcha sohalarida keng miqyosda qo'llanilmoqda. Shuningdek, boshlang'ich sinfga dars o'tish metodikasi haqdai ko'plab maqolalar va shunga doir bo'lgan turli xildagi kitoblar ham ishlab chiqilmoqda. Biz hozirgi kunda o'qituvchining dars o'tish metodikasi kelib chiqqan holda ba'zi bir ma'lumotlarni bilib olishimiz mumkin. Bilamizki, ta'lim o'qituvchi va o'quvchilarning hamkorlikdagi faoliyatligini. Darslarda o'qituvchi o'z bilimi, ko'nikma va malakalarini mashg'ulotlar vositasida o'quvchilarga yetkazadi, o'quvchilar esa uni o'zlashtirib borishi natijasida undan foydalanish qobiliyatiga ega bolgan, o'rganish jarayonida o'quvchilar o'zlashtirishning turli ko'rinishlaridan foydalanishadi, ya'ni o'zlashtirilaètgan ma'lumotlarni qabul qilish, qayta ishlash hamda amaliyotga tatbiq etishda o'ziga xos tafovutlarga tayanadi. Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchilarning dars paytidagi hamkorligi, o'quvchilarning mustaqil ishlashi, sinfdan tashqari ishlar shaklida ta'lim va tarbiya masalalari ham hal etiladi. Ta'limning maqsadi jamiyat ehtièjiga mos ravishda shakllanadi. Shunday ekan, ta'lim-tarbiya maqsadi mos va mutanosib bo'lishi kerak. Ma'lumki, ta'limda ilg'or pedagogik va yangi axborotlar texnologiyalarini tatbiq etish o'quv mashg'ulotlarining samaradorligini oshiribgina qolmay, ilm-fan yutuqlarini amaliyotda qo'llash orqali mustaqil va mantiqiy fikrlaydigan, har tomonlama barkamol yuksak ma'naviyatli shaxsni tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi kunda eng ommaviy interfaol ta'lim metodlari quyidagilar sanaladi. Interfaol metodlar: "Keys-stadi" (yoki "O'quv keyslari"), "Blist-so'rov", "Modellashtirish", "Ijodiy ish", "Muammoli ta'lim" va boshqalar. Interfaol ta'lim strategiyalari. "Aqliy hujum", "Bumerang", "Galereya", "Zig-zag", "Zinama-zina", "Muzyorar", "Rotastiya", "Yumaloqlangan qor" va h.k. Interfaol ta'lim metodlari tarkibidan interfaol ta'lim strategiyalarini ajratishda guruh ishini tashkil qilishga yondashuv ma'lum ma'noda strategik yondashuvga qièslanishiga asoslaniladi. Aslida bu strategiyalar ham ko'proq jihatdan interfaol ta'lim metodlariga tegishli bo'lib, ularning orasida boshqa farqlar yo'q. Interfaol ta'lim metodlarini ko'pincha turli shakllardagi o'quv mashg'ulotlari texnologiyalari bilan bir vaqtda qo'llanmoqda. Bu metodlarni qo'llash mashg'ulot ishtirokchilarining faolliklarini oshirib, ta'lim samaradorligini yaxshilashga xizmat qiladi. Dars mashg'ulotlarida o'yin-topshiriqlarni takrorlash yoki mustahkamlash darslarida foydalanilsagina ijobiy natija beradi. O'yin-topshiriqning qaysi bir turini tanlash darsning turiga,

sinf o'quvchilarining o'yin-topshiriqlarni bajarishga o'rgatilganlik darajasi, ularning bilim saviyasi, mustaqil ijodiy ishlash imkoniyatlari, o'rganilganlarni xotirada tez tiklay olishga qaratilgan zamonaviy usullaridan biri bo'lib kelmoqda. Bularning barchasi hozirgi zamondagi eng ilg'or va ko'p qo'llaniladigan zamonaviy metodlardan bolib. Bugungi kun o'qituvchidan ilg'or pedagogik va yangi axborotlar texnologiyalaridan o'quv jarayonida foydalanishni talab etmoqda. Yuqoridagilardan kelib chiqib, tajribalarimiz asosida dars mashg'ulotlarida interfaol metodlarni qo'llash orqali ta'lim-tarbiya berish yo'llariga doir fikrlarimizni aytishimiz mumkin. O'ylaymizki, u o'quv mashg'ulotlari samaradorligini oshirishda o'quvchilarga amaliy erdam beradi. Shuningdek, o'quvchilarni o'z yo'nalishini tanlash va mustaqil hayotga tayyorgarlik ko'nikmalarini shakllantirishdek mas'uliyatli vazifani bajarishda ularning yaqin ko'makchilardan biriga aylanadi. Hozirda o'zimizning ko'pgina maktablarda boshlang'ich sinflarga dars o'tish metodikasi turli xildir. Masalan, shulardan bir zigzag va zinama-zina metodlarini ko'rishimiz mumkin. Zinama-zina usulida bir o'quvchi boshqa o'quvchiga savol beradi agar u javobni topolmasa, savol bergan o'quvchi bir pog'ona yuqoriga ko'tariladi shu kabi metodlardan foydalanish anchagina darsning sifatli va yaxshi o'tishiga sabab bo'la oladi

XULOSA. Bu maqoladan xulosa qilib aytadigan bo'lsak, hozirgi kunda kabi zamonaviy metodlardan foydalanish anchagina foydali ekanini bilib olishimiz mumkin, chunki bu kabi metodlar ham o'quvchilarni faollikka chorlaydi ham hozirgi zamon talabi desak ham hech adashmagan bo'lamiz. Bu kabi metodlardan foydalanish o'qituvchi va o'quvchilar uchun juda ham mos keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.:

1. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
2. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005)
3. G'. Ernazarov Boshlang'ich sinflarga ona tili o'qitish metodikasi Toshkent –2013
4. I.G'ulomov, L.Rasulov, X.Rahmatov, M.Mirzaahmedov, O'zbek tili o'qitish metodikasi T.,2000
5. www.arxiv.uz
6. www.fayllar.uz